

Зміст

Любі батьки	4
Вікові особливості дитини п'ятого року життя	21
Акценти виховання та навчання дітей п'ятого року життя	55
Розвиваємо сенсорику та моторику	78
Розвиваємо мовлення	96
Розвиваємо мислення та уяву	112
Розвиваємо увагу	148
Формування внутрішнього «Я» дитини	157
Ігри вдома та на вулиці	166
Розвивальні іграшки для дітей п'ятого року життя	179
Що почитати дитині	187
Додаток	192

Любі батьки!

Період від чотирьох до п'яти років називають дошкільним. У цей час дитина досліджує межі своїх можливостей та робить спроби стати незалежною від батьків. До початку цього етапу дитина, яка вже набула чимало фізичних навичок, починає сама придумувати собі заняття, а не просто наслідувати дії інших чи просто реагувати у відповідь на них.

Чотири роки — вік, коли дитина начебто подорослішала, проте поки ще мала. Активно розвивається психіка, малюк відчуває більш різноманітні

емоції, стає дуже чутливою до реакцій дорослих. У цей період батьки мають виявляти якнайбільше делікатності, щоб м'яко та непомітно для дитини коригувати її характер.

Від того, як реагують дорослі на витівки дитини, багато в чому залежить переважання рис характеру. Якщо одні батьки намагаються неодмінно виявити таланти, здібності та захоплення чотирирічного малюка, віддають його до різних гуртків та секцій, то інші вважають, що дитина ще мала та недосвідчена і що не слід «позбавляти її дитинства». У якійсь мірі мають рацію і ті й інші. Перші — у тому, що з раннього віку закладають дитині певні знання, захоплення та інтереси, привчають до дисциплінованості та акуратності. Другі — у тому, що дитину не потрібно перевантажувати навчальною діяльністю (але в дитини має бути час і на гру, і на здобуття знань).

***Чотири, п'ять років — вік, коли
дитина стає надзвичайно
чутливою до реакцій дорослих.***

Щоб сприяти особистісному розвитку дитини чотирьох-п'яти років, необхідно враховувати наступне.

По-перше, у цьому віці вже закладаються основи творчого ставлення до предметного світу. Дитина власноруч створює поробки для гри або як подарунком кому-небудь. Якщо дорослий систематично

3.4
РОКИ

АННА ГРЕСЬ

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ

- Навчаємо спілкуватися
- Розвиваємо здорову самооцінку і впевненість у собі
- Допомагаємо дитині стати сміливою
- Розвиваємо уяву

Харків
2018

НАВЧАЄМО СПІЛКУВАТИСЯ

ТВОЇ ДРУЗІ

Як звуть твоїх друзів? Назви їхні імена.

Нотатки для дорослих

Допоможіть малюкові згадати імена його друзів і запишіть їх на кульках. Можна поговорити про хороші риси кожного друга.

ВВІЧЛИВІ СЛОВА

Разом з кошеням Пушком і його друзями вивчи ввічливі слова, які допомагають познайомитися і подружитися.

Здрастуй!

Привіт!

Як тебе звуть?

Нумо грати разом!

Я радий тебе бачити.

Як твої справи?

Нотатки для дорослих

Не слід просто заучувати ввічливі фрази. Набагато цікавіше разом з іграшками розіграти ситуації зустрічі, знайомства. Це можуть бути ігри «Йдемо на гостину» або «Нові друзі», коли малюкові треба буде включити такі фрази в ігровий діалог.

ЯК ТЕТЯНКА ЗРОЗУМІЛА, ЩО ВОНА СКРИВДИЛА ЛЮСЮ

- Пограймо в магазин, — запропонувала білочка лисичці.
- Ні, краще в перукарню. Якщо не хочеш, я взагалі з тобою не гратиму! — образилася Тетянка і пішла.
- Шкода, що ми так і не пограли, — подумала лисичка. — Треба повернутися до Люсі і попросити пробачення.
- Допоможи лисичці знайти білочку. Де ж вона сховалася?

Нотатки для дорослих

Важливо навчати малюка в ситуації конфлікту вміти піти назустріч і визнати свою неправоту.

ЯК ПОМИРИТИСЯ?

Посварилися якось лисичка Тетянка і вовченя Сеня. Цілих три дні не розмовляють. Вирішив Пушок їх помирити.

- Через що ви посварилися? — запитує.
- Та ми вже не пам'ятаємо, — говорять лисичка і вовченя.
- Тоді вивчіть мирилку й поміряться, — порадив Пушок.
- Вивчи мирилку й ти.

Мирилка летіла,
На плече сіла,
Сказала тихенько:
— Миріться швиденько!

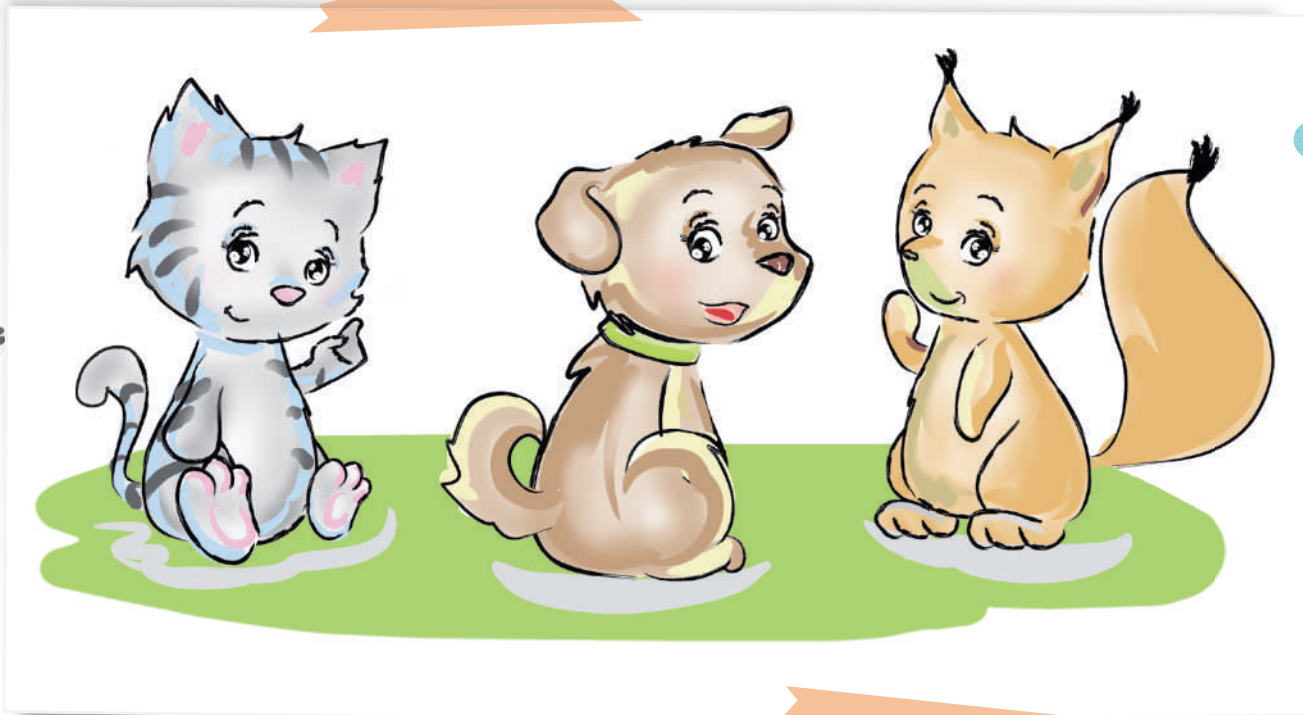
Нотатки для дорослих

Маленькі діти не сваряться надовго. Однак зробити перший крок їм дуже непросто. Ось такі віршики-мирилки допомагають помиритися без особливих зусиль.

РОЗВИВАЄМО ЗДОРОВУ САМООЦІНКУ І ВПЕВНЕНІСТЬ У СОБІ

ОСОБЛИВІ ПРИКМЕТИ

- Виявляється, у мене є особлива прикмета! — гордовито говорить кошеня Пушок.
- А що це означає? — запитало цуценя Дружок.
- У мене одне вухо біле, ось. Мама говорить, що оскільки в інших такого немає, то це моя особлива прикмета.
- А в мене теж є особлива прикмета. У мене хвостик кільцем.
- А моя особлива прикмета — китиця на хвосту, — говорить білочка Люся.
- Чи маєш ти особливі прикмети? Поглянь на себе в дзеркало або розглянь свої фотографії. Які особливі прикмети тобі вдалося знайти?

Нотатки для дорослих

Дослідження свого зображення є дуже корисним для підвищення самооцінки. Усвідомлення того, що в дитини є особливі, тільки її особисті прикмети, допомагає їй зрозуміти власну унікальність, несхожість на інших.

ШАНОВНІ МАМИ Й ТАТА!

Ця книга стовідсотково допоможе вам у вихованні ваших дітей. По суті, ми всі, дорослі, намагаємося виховувати дітей всебічно розвиненими. Водимо їх у гуртки та секції, підшукуємо хороший садок або школу. Ми розвиваємо інтелектуальні та фізичні здібності малюків. І тільки одна сторона розвитку часто залишається недоторканною. Та, яка стосується фінансового виховання. Або, кажучи інакше, ми забуваємо про те, наскільки важливо виховувати правильне ставлення дитини до грошей, до того, як їх правильно заробляти, як накопичувати й витратити, як примножувати те, що зароблено.

Загалом, дивні у нас самих, у дорослих, відносини з грішми. З одного боку, ми дуже хочемо заробляти багато грошей, щоб мати можливість виконувати свої бажання і бажання наших дітей. З іншого — немов соромимося навіть думок про них. Проблема полягає в тому, що в нас, дорослих, коли ми були маленькими, виховували негативне ставлення до грошей, до того, що їх може бути зовсім багато і не порівну. Нам вселяли, що багатим бути непристойно, що люди забезпечені — всі геть здирники й негідники. Нас не вчили заробляти гроші і не давали ними управляти. Нас просто вчили працювати, не надто замислюючись про винагороду. А що відбувається сьогодні? Ми всі так само не вчимо дітей того, як правильно управляти грошима. Утім, сучасний маркетинг побудований на тому, щоб вселити покупцеві величезне, нездоланне бажання робити безліч покупок. Ось і виходить, що дитяче «Купи!» лунає чи не кожен день. Але дітям абсолютно не зрозуміло, звідки беруться гроші.

Згадайте, що ви зазвичай говорите своїм дітям про гроші.

Поставте ✓ біля фраз, які використовуєте, спілкуючись з дитиною.

Ти ще маленький, тобі гроші ні до чого.

Не в грошах щастя.

Від грошей самі проблеми.

Вироснеш — тоді й дізнаєшся, як гроші заробляти.

Грошей завжди не вистачає.

Не можу купити тобі іграшку, грошей немає.

На твої іграшки моєї зарплати не вистачить.

Вироснеш — сам заробиш, ось тоді й командуй.

4

Але ж сучасний світ влаштований так, що практично все, що хочеться придбати, неможливо зробити без грошей. Тому сьогодні, виховуючи дітей, тему грошей обійти неможливо. Та й не потрібно цього робити. Навпаки, дітей обов'язково треба вчити правильно поводитися з грошима. Інакше їм доведеться витратити дуже багато часу, перш ніж вони стануть фінансово успішними.

9 ЯК ФОРМУЄТЬСЯ СТАВЛЕННЯ ДИТИНИ ДО ГРОШЕЙ?

По-перше, дитина бачить те, як її батьки заробляють гроші, розпоряджаються ними, наскільки активно чи, навпаки, економно вони витрачають кошти, чи вміють вони планувати свій бюджет, чи прийнято в сім'ї інвестувати кошти, чи легко дорослі беруть гроші в борг, чи є у них довгострокові накопичення.

По-друге, ставлення дитини до грошей залежить і від того, наскільки батьки готові навчати дитину поводитися з грошима. Чи звучить взагалі ця тема в родині? Чи є у дитини можливість потренуватися планувати свої витрати, розподіляючи власні кишенькові гроші?

По-третє, ставлення дитини до грошового питання залежить від того, який підхід до фінансового виховання застосовують у родині.

15 ПІДХОДИ ДО ФІНАНСОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

16 ПІДХІД ПЕРШИЙ. ГРОШІ В ТУМБОЦІ

Дитина й гадки не має, звідки беруться гроші. Або невиразні уявлення у неї все-таки є, але батьки ніколи не говорять з малюком про те, як гроші заробляти, як їх раціонально витратити. Дитина нічого не знає про те, як дорослі планують сімейний бюджет. Просто тому, що їй не хочуть «вантажити» дорослими проблемами. Скільки коштують іграшки і розваги, скільки грошей витрачають батьки на харчування, відпочинок, оплату комунальних послуг — дитина про це навіть не замислюється і не здогадується. Вона живе у світі так, немов грошей у ньому не існує. Їй не дають занадто багато коштів на кишенькові витрати. Та це й не потрібно, адже все і так оплачено. Сума, яка потрапляє до дитини, настільки мізерна, що думати про те, на що її витратити, просто немає сенсу. Так чинять авторитарні батьки, які дуже побоюються, що їхня дитина раптом вийде з-під контролю.

що і скільки коштує. Мама і тато нерідко дають дитині можливість заробити самостійно, виконавши якісь домашні доручення. Але не варто все зводити лише до грошей. Інакше є велика ймовірність того, що настане день, коли дитина просто не захоче щось робити безкоштовно.

Тому в усьому, і особливо у вихованні, добре мати почуття міри.

ЯК ПРАЦЮВАТИ З КНИГОЮ?

Перш ніж почати читати книгу дитині, уважно ознайомтеся з її структурою. На кожному розвороті є інструкція для батьків.

Цю інструкцію ви читаете «про себе», без дитини. Вона допоможе вам розібратися в темі, щоб потім легко відповісти на дитячі питання.

Кожна тема містить маленьку тематичну історію, яку вам потрібно прочитати. Але вже вголос. Ця історія — для дитини. Якщо у малюка виникають питання, обговоріть їх разом. Розгляньте картинки. Наведіть приклади з життя.

Історії, які ви знайдете в книзі, розповідають про трьох друзів, кожен з яких по-різному ставиться до грошей. Тобто все, як у житті. Є марнотрат, який легко і дуже швидко розлучається з грошима і зовсім не цінує їх. Є дуже раціональний герой, який намагається правильно розподіляти і витратити гроші, вчиться

Інструкція для батьків

Завдання

8

ВІТАЮ! НУМО ЗНАЙОМИТЬСЯ!

Почінімо з того, що знаємо про гроші. Знайомимо дитину з грошима — з грошми, які використовують у нашому світі. Саме гроші допомагають нам купувати те, що нам потрібно. Саме гроші допомагають дитині розуміти, що таке гроші, як їх правильно заробити і витратити, накопичувати і примножувати.

Вітано! Гав-гав-гав! Нумо знайомитися. Мене звуть пес Бутерброд. А це мої друзі — папуга Кеша і кріт Геша.

ЗАВДАННЯ 1. Роздивись своїх нових знайомих. Запам'ятай, як їх звать. Знайди на вкладці з наклеями відповідні слова і приклей їх до кожного героя.

Тематична історія

9

ІСТОРІЯ ПРО МОНЕТКУ

Жили-були троє друзів — пес Бутерброд, папуга Кеша і кріт Геша. Якось пішли друзі на прогулянку і знайшли на дорозі монетку. Хтось дорогого раніше йшов і цю монетку загубив, а хто — невідомо. Нема кому монетку повертати. Почали друзі думати, що з цим грошиком тепер робити.

— Ух ти, монетка! — зрадів папуга Кеша. — Потрібно її витратити терміново. Наприклад, побільше купити льодників або повітряні кульки.

— Ти що! — обурився кріт Геша. — Цю монетку потрібно в моє монетосховище покласти. Нехай там лежить, зберігається разом з іншими грошиками.

А пес Бутерброд замислився.

— Гав! Витратити гроші дуже легко. Раз — і готово. І немає монетки. Наприклад, на льодяники. Льодяники швидко закінчуються — і все. Якщо грошики у сховище або скарбничку покласти, то вона, звичайно, більше не загубиться. Але я б зробив інакше...

Обговоріть з дитиною характер кожного персонажа, як кожен із героїв ставиться до грошей. А зробивши це можна після того, як ви прочитаете дитині історію про монетку.

Запитайте у дитини:

- × А що б ти зробив з монеткою, яку знайшов?
- × Чим б друзів на твоєму правничку розпорядили монеткою?
- × Як ти вважаєш, що запропонував зробити з монеткою пес Бутерброд?

Інструкція для батьків

Запитання для дитини

їх заробляти і вкладати. А є жаднюга, який лише
6 накопичує свої гроші. Саме за допомогою казко-
вих історій дитина буде ознайомлюватися з фінан-
7 совою грамотністю, з азами управління грошима.

У кожній темі є завдання для дитини. Для їх
8 виконання можуть знадобитися олівці або фло-
мастери, гроші (монетки або паперові купюри).
9 Вам так само необхідні банківські картки, щоб
дитина могла їх розглянути.

10 Є практичні завдання, виконати які дитина
зможе тільки тоді, коли ви разом сходите до
11 найближчого банкомату або до банку, до су-
пермаркету або парку розваг. Це дуже важли-
12 ва частина нашого навчання, не нехуйте нею,
адже навчитися розпоряджатися грошима лише
13 теоретично неможливо.

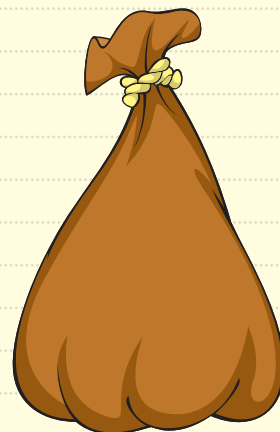
Ця книга передбачає спільне навчання, тоб-
14 то читати й виконувати завдання ви будете ра-
зом з дитиною. Якщо ви сумлінно виконаєте всі
15 завдання, тоді ваша дитина більше не буде вла-
штовувати істерики в магазині дитячих іграшок
16 і вимагати дорогі подарунки до дня народження.

Зате вона захоче вчитися, щоб заробляти гроші!
17 Увага! На сторінках книги вам трапляться
виокремлені слова. Тлумачення цих слів ви
18 зможете знайти в економічному словничку, який
є в кінці книги.

19 На вкладці є аркуш з наклейками-монет-
ками. На кожній сторінці є мішечок, на нього
20 потрібно приклеїти монетку за кожне виконане
завдання. Дитина робить це самостійно. Коли
21 ж вона виконає всі-всі завдання і накопичить
багато монеток, не забудьте нагородити її. Це
22 може бути щось, про що вона мріяла, — книга,
іграшка або враження.

☑ Щоб навчання про-
йшло успішно, важливо:

- * переконатися, що дитина зрозуміла завдання;
- * стежити за його виконанням;
- * відповісти на всі дитячі питання, які обов'язково виникнуть під час виконання завдання;
- * похвалити дитину за успішно виконане завдання, цікаві запитання та ідеї.

☑ Перш ніж ви почнете розповідати дитині про те, що таке гроші, як вони працюють, обов'язково зупиніться на тому, навіщо взагалі вчитися фінансової грамотності та знати все про гроші, про те, як їх заробляти, витратити й накопичувати.

ІСТОРІЯ ПРО ТЕ, ЯК ПАПУГА КЕША ВСІ СВОЇ ГРОШИКИ ВИТРАТИВ

6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16

Одного разу мама попросила папугу Кешу злітати до крамниці.

— Купи, будь ласка, 3 банани й 3 апельсини. І пляшку молока. Ось гроші.

— Чудово! Я полетів!

І папуга полетів до продуктової крамниці.

— Ух, ти, скільки тут всього смачного! Дайте мені, будь ласка, ось ці цукерки. І ще мармелад! І тістечка! Ну, от, все купив. Ой, не все. Піду тепер куплю те, що попросила мама. Дайте мені, будь ласка, 3 банани, стільки ж апельсинів і пляшку молока, — звернувся **покупець до продавця.**

— Твоя покупка коштує 10 монеток.

— Ой, але у мене немає більше монет. Куди ж вони поділися? Мама давала мені монетки, я це точно пам'ятаю.

— Гаманець порожній. Напевно, ти витратив усі свої гроші на солодощі.

- ☑ Запитайте в дитини:
- × Як ти вважаєш, чому папуга витратив усі гроші, які дала йому мама, тільки на смаколики?
 - × Чому в нього не залишилося грошей на покупку фруктів і молока?
 - × Чи бувають такі чарівні палички, які допомагають зробити монетки?

× Що б ти порадив папузі?
Вибери варіант:

- повернутися додому до мами, щоб попросити ще грошей і все-таки купити продукти;
- домовитися з продавцем, щоб той дав йому товар без грошей;
- повернути раніше придбаний товар продавцеві.

— Точно. Але чому ж все гроші закінчилися? Хіба не можна купити на них все, що мені хочеться?

— Звичайно, ні. Хіба ти не знаєш, що кожен **товар** має свою **ціну**? Наприклад, молоко коштує дві монетки. А кілограм бананів — чотири монетки.

— Ех, мені б зараз чарівну паличку, таку, як у казці. Я б зробив так, щоб у моєму гаманці завжди було багато дзвінких монеток.

ПРАКТИКА. Разом з дитиною йдіть до магазину. Візьміть список покупок і невелику суму грошей — саме стільки, скільки потрібно, щоб зробити покупки за списком. Дайте дитині можливість самій вибрати товари та оплатити їх у касі. Ви можете допомогти підсумувати вартість товарів, щоб вона не перевищила суму взятих грошей.

☑ Поясніть дитині, що товар без грошей папузі ніхто не дасть. Обговоріть ситуацію, у якій опинився папуга. Через те що він не порадив гроші заздалегідь, не подумав свої покупки, йому не вистачило грошей, щоб виконати мамине прохання.